

Centrum kompetencji niematerialnego dziedzictwa
kulturowego

Budowa i rozwój archiwów społecznych

- dr Jędrzej Kałużny
- 13.09.2023 r.

Zwyczaj ubierania drogi w Spycimierzu na uroczystość Bożego Ciała powstał w trudnym do sprecyzowania okresie.

Ustalenie jego genezy opiera się jedynie na przekazach ustnych. Za najdalej sięgający wstecz przekaz należy uznać legendę o pojawieniu się tego zwyczaju wraz z powrotem żołnierzy napoleońskich do swej rodzinnej wsi, a także procesje dziękczynne za oddalenie epidemii.

Sposób komponowania kwiatnych kobierców zmieniał się i ewoluował przez lata. Początkowo używano żółtego piasku i gałązek, dawny wystrój był zatem skromny. Później zaczęto wykorzystywać kwiaty, a obecny sposób ubierania trasy ukształtował się po 1945 r.

Nasze kamienie milowe

Współpraca międzynarodowa

Od 2014 r. społeczność parafii w Spycimierzu bierze udział w wielu wydarzeniach za granicą, podczas których prezentuje swoje dziedzictwo kultury.

Pierwszą podróż spycimierzanie odbyli do **Hiszpanii**. W czerwcu 2015 r. delegacja udała się do **Watykanu**, gdzie na placu św. Piotra usypali wielokolorowy dywan. Rok później byli gośćmi VI Międzynarodowego Kongresu Układania Kwiatów w Noto na **Sycylii**, a także gościli w Irkucku na **Syberii**. W maju 2019 r. w Pietra Ligure we **Włoszech** powstał kwietny obraz przedstawiający krzyż i kielich. Rok 2021 stał pod znakiem długiej podróży do **Meksyku**.

Strażnicy tradycji

2 marca 2016 r. w Spycimierzu zostało utworzone Parafialne Stowarzyszenie „Spycimierskie Boże Ciało.

Głównym Celem Stowarzyszenia jest aktywne podtrzymywanie wśród parafian tradycji układania dywanów kwiatowych na uroczystość Bożego Ciała w Spycimierzu i dbanie o religijny wymiar oraz sakralny charakter corocznych obchodów tego święta.

Krajowa lista niematerialnego dziedzictwa kulturowego

14 lutego 2018 r. Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego wpisał Procesję Bożego Ciała z tradycją kwiatnych dywanów w Spycimierzu na Krajową listę niematerialnego dziedzictwa kulturowego.

20 miesięcy oczekiwania

Ostatni odcinek drogi do UNESCO rozpoczął się 30 marca 2020 r., kiedy prof. Piotr Gliński, wiceprezes Rady Ministrów, minister kultury i dziedzictwa narodowego, złożył w imieniu depozytariuszy wniosek zatytułowany „Tradycja kwiatowych dywanów na procesje Bożego Ciała” o wpis na Listę reprezentatywną niematerialnego dziedzictwa kulturowego ludzkości.

Wniosek obejmuje również tradycje układania kwiatowych dywanów w czterech parafiach w regionie opolskim – Kluczu, Olszowej, Zalesiu Śląskim i Zimnej Wódce.

LA DÉCISION 16.COM 8.b.33 **[Adopté]**

note que la Pologne a proposé la candidature de la **Tradition des tapis de fleurs pour les processions de la Fête-Dieu** (n° 01743) pour inscription sur la Liste représentative du patrimoine culturel immatériel de l'humanité :

La tradition qui consiste à préparer et à installer des tapis de fleurs est étroitement liée à la célébration de la Fête-Dieu en Pologne.

1. Pour cette fête, qui commence en général par une messe suivie d'une procession joyeuse qui part de l'église et se déroule dans les rues de la ville, les familles de différents villages installent une composition florale sur le parcours de la procession, le plus souvent sur la chaussée devant leur maison. Le tapis ainsi formé s'étend dans tout le village, tout au long du parcours de la procession de la Fête-Dieu, qui fait environ 2 km. Les fleurs utilisées pour composer les tapis viennent des champs environnants ou des jardins particuliers. Outre les fleurs, la terre, le sable, les morceaux de bois, l'herbe fraîchement coupée et les roseaux sont autorisés. Les familles vont cueillir les fleurs avant la célébration et la mise en place commence tôt le matin de la Fête-Dieu. La procession dure plusieurs heures et donne naissance à une œuvre éphémère et collective qui témoigne de la foi et de la dévotion.

DRAFT DECISION 16.COM 8.b.33 **[Adopted]**

The Committee

1. Takes note that Poland has nominated **Flower tradition for Corpus Christi processions** (no. 01743) for inscription on the Representative List of the Intangible Cultural Heritage of Humanity:

The tradition of arranging flower carpets is inherent to the feast of Corpus Christi in Poland. For the feast, which typically involves a mass followed by a joyful procession through the streets, families in several villages prepare and install a floral composition along the route of the procession, usually on the road sections in front of their homes. The flower carpets cover the road from the church through the village and can reach several kilometres in length. The flowers used are picked from surrounding fields or from family gardens. Soil, wood, bark and freshly cut grass or calamus leaves may also be used. Families start collecting flowers a few days before the celebration and begin the process of arranging them early on the morning of Corpus Christi. The preparation takes several hours, and the end result is an ephemeral

collective art piece meant to express religiosity, create an appreciation of the beauty of nature. The tradition involves the entire community and has shaped local identity. The practice has been passed on for generations, from one family to another.

Kwiatowe dywany częścią światowego dziedzictwa UNESCO

16 grudnia 2021 r., podczas XVI sesji
Międzyrządowego Komitetu ds.
Ochrony Niematerialnego Dziedzictwa
Kulturowego UNESCO tradycja
Kwiatowych dywanów na procesje
Bożego Ciała została wpisana na **Listę
reprezentatywną niematerialnego
dziedzictwa kulturowego ludzkości.**

Nasze działania

- Budowa Centrum “Spycimierskie Boże Ciało”
- Społeczne Archiwum Spycimierskie
- Badania historyczne i archeologiczne
- Troska o zachowanie tradycji i wdrażanie “dobrych praktyk”

CENTRUM

Spycimierskie Boże Ciało

Założenia i ukierunkowania programowe Centrum Spycimierskiego Boże Ciało

- Urozmaicona oferta skierowana do rozmaitych grup odbiorców
- Organizacja wydarzeń towarzyszących i wystaw czasowych
- Stworzenie miejsca integracji lokalnej społeczności
- Wcześniejsza promocja oferty Centrum
- Współpraca oraz konsultacje z depozytariuszami
- Przygotowania i rozwój marki Centrum (logotypy, linia graficzna, itp.)
- Współpraca z Parafią
- Coroczne programy obchodów Bożego Ciała

Spółeczne Archiwum Spycimierskie

Spółeczność spycimierskiej parafii i pracownicy Centrum Spycimierskie Boże Ciało wspólnie tworzą unikalne archiwum zdjęć, eksponatów, nagrań i filmów dokumentujących tradycję układania kwiatnych dywanów.

32

Dokumenty

4

Zbiory audio

37

Zdjęcia

Najważniejszym celem istnienia SAS jest **jednoczenie, wzmacnianie i aktywizowanie wspólnoty kultywującej** zwyczaj układania kwietnych dywanów oraz **wspieranie transmisji międzygeneracyjnej** zwyczaju układania kwietnych dywanów.

Karta jednostki archiwalnej Społecznego Archiwum Spycimierskiego (SAS)

Uwagi: Dane w rubrykach kolorowych są niedostępne dla widzów/odwiedzających.

Typ danych	Treść
Sygnatura	
Tytuł	
Data powstania	
Opis	
Źródło pozyskania	
Data pozyskania i osoba pozyskująca/data wprowadzenia	
Metadane cyfrowe/własność	
Uwagi	

Instrukcja wypełniania karty jednostki archiwalnej

1. Najważniejszymi narzędziami funkcjonowania Społecznego Archiwum Spycimierskiego (SAS) są: karta jednostki archiwalnej (skrót – jednostka) i spis jednostek archiwalnych (skr. – spis jednostek).
2. Jednostką archiwalną może być przedmiot fizyczny lub cyfrowy. W sytuacji szczególnej może to być zbiór takich jednostek.
3. **Spis jednostek archiwalnych** ma charakter inwentaryzacyjny i służy porządkowaniu numeracji jednostek. Posiada on trzy rodzaje danych: numer kolejny jednostki ; dział oraz tytuł jednostki.
4. Po nadaniu sygnatury należy, jeżeli to możliwe, oznaczyć fizycznie lub cyfrowo jednostkę sygnaturą.
5. Podstawowym źródłem informacji jest karta jednostki archiwalnej, która jest załączona do instrukcji.
6. Rubryka **Sygnatura** służy indywidualnemu oznaczeniu konkretnej jednostki. Kodowanie odbywa się według porządku: najpierw wpisuje się kolejny numer ze spisu jednostek archiwalnych. Dalej dział (typ): F – fotografie; A – audio; P – przedmiot; I – inne.
7. Rubryka **Tytuł** służy nadaniu charakterystycznej nazwy dla jednostki, tak by można było wstępnie dowiedzieć się o treści zawartej w jednostce. Tytuł powinien być w miarę możliwości skrótowy.
8. Rubryka **Data powstania** służy wyznaczeniu lub tylko określeniu czasu powstania jednostki. Przy datowaniu należy postępować ostrożnie. Jeżeli mamy dowód lub oświadczenie właściciela, możemy zapisać dokładną datę, nawet wraz z godziną; jeżeli nie wiemy, stosujemy zasadę „od szacowania do opisu okresowego”: XIX w., I połowa XX w., lata 70. XX w., ok. 1995 roku.
9. Rubryka **Opis** służy do jak najbardziej szczegółowego opisu jednostki. Najpierw należy opisać treść/zawartość/przeznaczenie jednostki.
10. W przypadku fotografii: kto lub co jest na niej, w jakiej sytuacji została wykonana, można dodatkowo opisać czas wykonania, kto fotografował, gdzie wywołano negatyw i wszelkie inne informacje pozyskane w trakcie przejmowania jednostki. Jeżeli w trakcie przejmowania wykonano wywiad (rozmowę), który utrwalono audio lub zapisano i jest on w SAS, należy podać jego sygnaturę, a opis może być skrótowy.
11. W przypadku jednostki „audio” powinno się opisać co zawiera, w jakich okolicznościach została utrwalona i wszelkie inne informacje pozyskane w trakcie przejmowania.
12. W przypadku jednostki „przedmiot” powinno się opisać, jaki ma charakter lub nazwę, do czego służył, w jakich okolicznościach został wytworzony i wszelkie inne informacje pozyskane w trakcie przejmowania.
13. W przypadku jednostki „inne” powinno się opisać, jaki ma charakter, w jakich okolicznościach powstała i wszelkie inne informacje pozyskane w trakcie przejmowania.
14. Na koniec rubryki **Opis** powinno się scharakteryzować technicznie jednostkę: wymiary, waga, rodzaj materiału, forma lub kształt.
15. Rubryka **Źródło pozyskania** służy dokładnemu wykazaniu, kto przekazał do SAS tę konkretną jednostkę. Jeżeli jest to niemożliwe, można opisać ogólnie. Stosujemy następujące zapisy: Jan Kowalski (adres zamieszkania: miejscowość, ulica, numer); rodzina Kowalskich (adres); źródło nieznane. W miarę możliwości warto podawać informacje kontekstowe, na przykład o pokrewieństwie w stosunku do pierwotnych właścicieli. Dane adresowe nie mogą być ujawniane i upowszechniane. Przy nagranych rozmowach (audio) można rubrykę opuścić.
16. Rubryka **Data pozyskania i osoba pozyskująca** służy oznaczeniu momentu fizycznego lub prawnego wpłynięcia jednostki do zasobów SAS oraz osoby, która tego dokonała. Jeżeli jednostką jest wywiad audio lub spisany, trzeba wskazać, kto przeprowadzał rozmowę.
17. Rubryka **Metadane cyfrowe/własność** służy oznaczeniu nazwy pliku (ewentualnie miejsca przechowywania), formy pliku, jakości, wielkości. Dalej – prawa do wykorzystywania: pełne/indywidualne – wtedy wpisać zakres; zgody RODO; formy posiadania przez SAS – depozyt, własność, nieznana.
18. Rubryka **Uwagi** służy do wpisania wszelkich informacji, niemogących znaleźć się w wymienionych wyżej.

Przygotowania do Bożego Ciała 2023

Marzec i kwiecień obfitował w rozmowy dotyczące organizacji tegorocznej uroczystości Bożego Ciała w Spycimierzu. Doświadczenia z ubiegłego roku skłaniają do podjęcia niezbędnych decyzji związanych z organizacją dojazdu do wsi, a także uporządkowaniem strefy handlowej.

Na pierwsze spotkanie, które odbyło się 1 marca w sali OSP w Spycimierzu przyjechał burmistrz Uniejowa Józef Kaczmarek, starosta poddębicka Małgorzata Komajda, poseł Piotr Polak, radna Sejmiku Wojewódzkiego Dorota Więckowska, komendant powiatowy policji Adam Kolasa. Licznie przybyli także mieszkańcy parafii Spycimierz.

Informacje dotyczące strefy handlowej

W trosce o uporządkowanie spraw organizacyjnych i staraniu o ciągły rozwój wydarzeń towarzyszących wielkiemu świętu w Naszej Parafii Rzymskokatolickiej Podwyższenia Krzyża Świętego w Spycimierzu jakim jest Boże Ciało, depozytariusze tradycji wraz z Parafią Rzymskokatolicką Podwyższenia Krzyża Świętego w Spycimierzu podjęli decyzję o regulacji miejsc handlowych dla wystawców podczas uroczystości obchodów Bożego Ciała w Spycimierzu

Po wielu doświadczeniach i przeprowadzanych badaniach oraz konsultacjach, w obecnym 2023 roku wspomniane stoiska handlowe będą mogły być wystawione w konkretnie wskazanej strefie wystawienniczej i po wcześniejszej rezerwacji miejsca na ten cel przeznaczonego.

Wystawienie swojego stoiska w miejscu innym Spycimierza niż wskazane przez organizatora obchodów jest surowo zabronione. Bardzo prosimy o uszanowanie zasad jarmarku towarzyszącego obchodom religijnym i współpracę z organizatorami.

Jednocześnie informujemy o zmianach w oznaczeniu i ruchu drogowym w dzień Uroczystości.

Wzorem lat ubiegłych w strefie handlowej wyznaczonych zostało kilkadziesiąt miejsc handlowych o wielkości 3×3 metry.

W celu rezerwacji miejsca handlowego należy uiścić jednorazowo 100 złotych w formie cegiełki na konto parafialne, a potwierdzenie przelewu przesłać na podany adres mailowy: biblioteka@uniejow.pl. W wiadomości zwrotnej otrzymają państwo przydzielony numer miejsca handlowego. Liczba miejsc ograniczona, zapisy prowadzone będą do wyczerpania przygotowanych placów pod stoisko.

Dojazd i parkingi

Informujemy drogich Gości o zmianach w organizacji ruchu w Uroczystość Bożego Ciała w Spycimierzu.

Drogi dojazdowe do Spycimierza w tym dniu prowadzić będą do parkingów. **Przejazd przez miejscowość oraz przejazd tranzytowy będą w tym dniu zamknięte.**

Na mapie odnajdziecie państwo oznaczone na czerwono miejsca parkingowe, które znajdują się one blisko miejscowości. Opłata w wysokości 10 zł będzie uiszczana na miejscu, poprzez wykup cegiełki na potrzeby organizacji i parafii. Darmowe miejsca będą znajdowały się w pewnym oddaleniu od miejscowości, zaraz po zjeździe z drogi krajowej.

Na całej długości dróg dojazdowych obowiązywał będzie bezwzględny zakaz parkowania postoju oraz zatrzymywania się. Nie stosowanie się do zasad ruchu drogowego grozi mandatem.

Historia i Archeologia

Kasztelania Spycimierska

- Już od połowy X wieku, region spycimiersko-uniejowski wchodził w skład państwa Piastów tworząc prowincję łęczycką podzieloną na 8 kasztelanii z centrami zarządzającymi ulokowanymi w Łęczycy, Sieradzu, Rozprzy, Wolborzu, Żarnowie, Skrzynnie, Małogoszczy oraz Spycimierzu.
- Do dziś w Spycimierzu przetrwały pozostałości dawnej siedziby kasztelańskiej, oraz późniejszej siedziby rycerskiej.

W miejscu dawnej
siedziby kasztelańskiej
oraz pierwotnej
miejscowości
prowadzone były przez
lata badania
archeologiczne i
historyczne

Przed rozpoczęciem budowy Centrum „Spycimierskie Boże Ciało” miejsce przyszłej inwestycji zostało dokładnie przebadane przez archeologów. Wspomniane badanie poprzedzone zostały kwerendą źródłową oraz kartograficzną. Efekty kilkumiesięcznej pracy badawczej i poszukiwawczej były imponujące. Jednym z najważniejszych celów przeprowadzonych badań było potwierdzenie wielowiekowej historii osadnictwa na terenach Spycimierza, nie tylko w rejonie dawnego grodziska, ale i na terenie obecnej miejscowości. Wykopaliska archeologiczne pozwoliły również na odnalezienie kilkuset zabytkowych przedmiotów takich jak: naczynia, narzędzia, monety, czy inne przedmioty codziennego użytku, które były własnością dawnych mieszkańców tych ziem.

Wizja grodu w XII wieku

Wizja grodu w XIV wieku

Zachowany w wielu miejscach do dziś, układ wód powierzchniowych, ukazuje nam historię rozwoju i układu przestrzennego Spycimierza

Spicimys

Ścieżka historyczno-kulturowej trasą Bożego Ciała

W najdawniejszych czasach mieszkańcy ziemi spycimierskiej zajmowali się uprawą ziemi i hodowlą zwierząt. Żyzne gleby i bujne pastwiska położone w dolinie środkowej Warty sprzyjały produkcji żywności. Z kolei lasy obfitowały w zwierzynę i grzyby, a wody w ryby. Także dzisiaj część mieszkańców wsi położonych w parafii Spycimierz prowadzi gospodarstwa rolne. Większość zaś posiada przydomowe ogrody i sady. Spycimierz i okolice znane są z doskonałych miodów. Pszczółom świetnie się tu żyje dzięki bogatym w pokarm łąkom i ogrodom. Oprócz różnych gatunków miodów pszczelarze wytwarzają z wosku pszczelego piękne świece. Tutejsze gospodynie znane są z wybornych przepisów na naturalne dżemy, soki i przetwory warzywne. W Spycimierzu i Człopach aktywnie działają koła gospodyń wiejskich. Organizują wiele przedsięwzięć służących pielęgnowaniu ludowych zwyczajów, podczas których prezentują swoje umiejętności artystyczne i kulinarne. Każda z gospodyń posiada swój niepowtarzalny temperament, doświadczenie i pasję. Jedna świetnie piecze ciasta,

Przykłowe ciastka domowej roboty przygotowane z okazji napisu tradycji kwiatowych biskupów na światową listę UNESCO w 2021 r. / Homemade cakes prepared to celebrate the entry of the flower carpet tradition on the UNESCO World List in 2021.

inna wspaniale gotuje, kolejna pięknie szydełkuje, haftuje, szyje, ciekawie opowiada lub śpiewa. Aktywnie współpracują przy tym z Gminą Uniejów, włączając się w organizację wielu wspólnych przedsięwzięć. Widoczne jest to szczególnie podczas wydarzeń, takich jak dożynki, festyny, konkursy, akcje charytatywne czy uroczystości kościelne, na których można degustować lokalne smakołyki.

Warto przyrzeć się jasnym elewacjom domów zbudowanych z miejscowego białego kamienia. To margiel wapienny, zwany opoką, który łatwo poddaje się obróbce i ma dobre właściwości izolacyjne. Opokę wydobywano we wsi Zieleń na terenie parafii Spycimierz. Używano jej nie tylko do budowy domów mieszkalnych i budynków gospodarczych, lecz także większych budowli, np. kościołów.

Dywany z żywych kwiatów z okolicznych łąk i ogrodów

Trasa procesji Bożego Ciała w Spycimierzu początkowo była zdobiona wyłącznie piaskiem, z czasem zaczęto ubierać ją kwiatami. Najpierw nie układano z nich wzorów, lecz wszystko razem mieszano i wysypywano na drogę. Od najdawniejszych czasów brzozi drogi obkładane są liśćmi kasztanowców.

Zbiór

Boże Ciało to święto ruchome, obchodzone zawsze w czwartek, 60 dni po Wielkanocy. Od tego, czy przypada wcześniej czy później, zależy, czym jest ubrana droga i jakie dominują barwy. Najważniejszą część materiału do strojenia dywanów stanowią pospolite polne kwiaty (chabry, maki, lubin) zbierane w całej okolicy. – *Kiedy zbliża się Boże Ciało, najpóźniej trzy dni przed nim, wszyscy, którzy mogą, wyruszają na zbieranie kwiatów, nie zważając na skwar i żar z nieba. Kiedyś ubierano kwiatami, jakie można było zbierać, dojeżdżając rowerem, a teraz można nawet dojechać samochodem do dalszych okolic. Dywany są z roku na rok bogatsze, więc kwiatów potrzeba więcej –* opowiada Maria Pelka, mieszkanka Spycimierza, pierwsza prezeska Parafialnego Stowarzyszenia „Spycimierskie Boże Ciało”. – *Kiedy pada deszcz, zrywamy kwiaty w ostatniej chwili, bo mokrych nie da się przechowywać. Zwykle dominuje jaśmin, bez i buldynes. Do tego materiały dekoracyjne – liście, gałązki, kłosa, kora, mchy, szyszki – te gromadzone są znacznie wcześniej –* dodaje.

Przechowywanie i układanie

Większość kwiatów nie nadaje się do dłuższego przechowywania – zerwane szybko tracą kolor, dlatego wielu parafian hoduje je w ogródkach i zrywa bezpośrednio przed ułożeniem. Zebrany materiał zazwyczaj przechowywany jest w chłodnym, przyciemnionym i wilgotnym miejscu, najczęściej w piwnicach, garażach i stodołach. Materiał do układania dywanów musi być gotowy w przeddzień uroczystości. Samo dekorowanie zaczyna się w dniu Bożego Ciała od rana, by na mszę świętą o godzinie 17:00 trasa procesji była już ustrójona. Po nabożeństwie cały orszak przechodzi po kwiatowym dywanie do czterech ołtarzy. Stanowi to niezapomniany widok i głębokie przeżycie.

Carpets of live flowers from local meadows and gardens

Flowers for dressing the Corpus Christi route in Spycimierz are collected all over the area, wherever they grow. These are the common flowers most available. Corpus Christi is a movable feast, so whether it falls earlier or later depends on what the route is dressed with and what colours predominate. The collected material is usually stored in a cool, darkened and damp place, usually in cellars, garages and barns. The carpet laying itself begins on Corpus Christi in the morning, so that the procession route is already decorated for the 5pm Mass. Afterwards, the procession leaves the church to the four altars. In Spycimierz, the entire procession walks on a floral carpet.

Dziękuję
